

ВИКОРИСТАННЯ КОНСПЕКТУ ЛЕКЦІЙ ДЛЯ ІНТЕНСИФІЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті пропонується варіант конспекту лекцій з курсу "Історія зарубіжної літератури (Схід)" для студентів, спрямованого організувати, систематизувати, інтенсифікувати, контролювати та здійснювати самоконтроль роботи студентів у процесі лекційної роботи.

Ключові слова: конспект, робочий зошит, лекція, контроль.

Грунтовна перебудова системи вищої освіти в Україні вимагає створення нових навчально-методичних комплексів державною мовою, розробки робочих зошитів для організації ефективної аудиторної та самостійної роботи студентів в опануванні дисципліни. Сучасні навчальні програми з наукових дисциплін спрямовані не лише на підвищення якості освіти, але й на інтенсифікацію навчального процесу. У цьому контексті абсолютно слушним є зауваження М. І. Лахатової про якість освіти як про оцінку професійних якостей випускника вишу та як оцінку процесу функціонування системи освіти. При цьому одними із чинників, що виявляють якість освітнього процесу, є якість змісту освіти й якість освітніх технологій [1, с. 276].

У процесі навчання виникає потреба в адаптації освітніх технологій, методики проведення занять в умовах кожної конкретної дисципліни та форм навчання. Доцільно враховувати різні види педагогічної взаємодії для підвищення якості навчального процесу, в якому викладач намагається виробити та застосувати різні форми інтеракції зі студентами.

Предметом нашого наукового інтересу в межах цього дослідження є лекція, як одна з форм організації навчання. Втім лекція як метод навчання у сучасній методиці піддається критиці, зважаючи на те, що це – переважно односторонній метод комунікації. Однак університети ще не знайшли практичні альтернативні методи навчання. У ході лекції відбувається системне та послідовне переважно монологічне викладення матеріалу викладачем. Діяльність студентів полягає у сприйнятті та письмовій фіксації змісту лекційного матеріалу. Відтак схематично сутність лекційного процесу полягає у триєдності *викладач – навчальний матеріал – студент*.

Як показує практика, лекційна форма роботи виявляється недостатньо ефективною через ігнорування психолого-педагогічних аспектів організації та використання інформації в навчальному процесі. Психологи, надаючи узагальнений портрет сучасного студента, зазначають тенденцію, з одного боку, до збільшення інформованості, а з другого, – до зниження рівня теоретичної підготовки, сформованості логічного мислення. Тобто відбувається підміна знання поінформованістю. Лектори досить часто на це не зважають. До того ж, вони, зазвичай, відстають від студентів у використанні нових комунікаційних можливостей, що спричиняє виникнення комунікаційних бар'єрів [1, с. 277]. Дидактична причина недостатньої ефективності лекційної форми навчання полягає у невідповідності рівня навчального матеріалу рівню сформованості мислення студентів. Варто також ураховувати й ту обставину, що студенти зацікавлені в конкретному вирішенні практичних проблем, тобто в оцінці їхньої роботи більше, ніж в отриманні загальнотеоретичної інформації.

Зазначені проблеми покликаний вирішити робочий зошит, який уможливує поєднання пасивного й активного навчання. У зошиті надаються методичні рекомендації, плани, практичні завдання, література для підготовки до практичного заняття і зазначається кількість балів, які може отримати студент. Робочий зошит містить завдання для перевірки пропущених практичних занять. Вони передбачають уважне читання художнього твору та ґрунтовний аналіз окремих структурних елементів твору. В одному із розділів робочого зошита пропонуються питання для підготовки до модульного контролю.

Велика увага в зошиті надається організації та оцінці самостійної роботи студентів і творчим завданням. Творча робота складається з таких видів діяльності: робота над проектом у творчих групах, декламування віршів, письмова робота після перегляду театральної постановки твору, що вивчається.

У робочому зошиті пропонується індивідуальний план роботи студента для організації власної результативної роботи.

Деякі розділи робочого зошиту вже набули свого висвітлення [2; 3]. Метою цього дослідження є викладення результатів чотирирічного впровадження робочого зошита в практику, що виявило найоптимальніший, найзмістовніший і схематизований виклад теоретичного матеріалу, аби уникнути зазначених вище проблем. Пропонуються плани-конспектів лекцій, де в формі тез викладені основні поняття, подаються терміни та власні імена, складні для написання. Студент має доповнити цей конспект власними нотатками. У разі пропуску лекції, студенту пропонується законспектувати лекційний матеріал з

підручнику згідно з поданим у робочому зошиті планом, зазначаючи при цьому назву, автора, рік видання та сторінки підручника, яким він користувався.

Одним із видів роботи на лекції є доповіді. У робочому зошиті наводяться назви статей та монографій, науково-популярні фільми для доповіді на лекції. Викладач відводить 5-7 хвилин для доповіді, яка повинна бути стислою, змістовною, цікавою для інших студентів. Зазначається кількість балів, які може отримати студент за цей вид роботи,

Проілюструємо наші здобутки на прикладі робочого зошита з курсу "Історія зарубіжної літератури сходу" для студентів II курсу філологічного факультету. В основі цього курсу лежить конгломерат теоретико-літературних, історико-культурних і філософсько-релігійних знань, які, на жаль, не знайшли свого висвітлення ні у системі загальної середньої освіти, ні у базовому підручнику. Відтак викладення лекційного матеріалу у блок-схемах передбачає не лише механічне відтворення матеріалу, але й його логічне і графічне впорядкування. Також підготовка блок-схем сприяє усуненню проблем з написанням іншомовних слів, з їх правильним наголошуванням і з запам'ятовуванням дат; це спрощує сприйняття, розвиває вміння стислого та логічного фіксування та сприяє ефективному засвоєнню.

Проілюструємо викладене прикладом:

1. Особливості індійського літературного процесу Середніх віків:

- санскрит (оброблена) – літературна мова. Санскритська література ввібрала фольклорні та літературні традиції народів Індії й розвивалася до X-XII ст.;
  - з I ст. н.е. – формування окремих народностей і літератур місцевими мовами;
  - подальший розвиток стародавніх традицій:
- істотну роль відігравали найдавніші пам'ятки давньоіндійської літератури, створені у кінці II – на початку I тисячоліть до н.е. – священні книги індуїзму "Рігвєда" (Книга гімнів), "Яджурвєда" (Веда жертвувань), "Самавєда" (Веда мелодій), "Атхарвавєда" (Веда заклинань)

вплинуло на розвиток

▪ ведична література:

- _____
- _____

VI-V ст. до н.е. – виникнення релігійних учень: **джайнізму** і **буддизму**:

послідовники джайнізму:	послідовники буддизму:

- створили багату літературу (напр. "Тіпітака" (Три кошики законів) – збірка буддійських канонічних текстів; "Джатака" (оповідання про Будду).

- найвідоміші твори стародавньої індійської літератури – класичний індійський героїчний епос "**Махабхарата**" й "**Рамаяна**" _____

_____

_____

_____

Конспект містить готове логічне впорядкування інформації. Він складається з інформаційних блоків з основними тезами та порожніх блоків для конспектування й укладення у відповідні таблиці. На другому курсі це є доречним, оскільки наближає рівень навчального матеріалу до рівня сформованості мислення

студентів. Це також уможливило досить легку перевірку та робить прозорим оцінювання роботи студентів на лекції. Упровадження конспектів звільняє час для лектора, який доцільно використати для інших форм активного вивчення та нових комунікаційних можливостей. Добре зарекомендувала себе практика самостійної підготовки студентами доповіді як міні лекції та її презентація.

Зміст курсу "Історії зарубіжної літератури" дає різні можливості для інтерактивних творчих форм роботи на лекції. Зокрема пропонується дописати розв'язку давньоіндійської казки, дописати два бейти рубаї чи скласти танку.

Розробка й упровадження в роботу робочих зошитів з різних курсів є перспективним, оскільки сприяє систематизації та закріпленню знань, отриманих на лекціях, формуванню у студентів вмінь і навичок логічно й змістовно висловлювати свої думки у письмовій формі, спрощує та інтенсифікує навчальну діяльність. Складний теоретичний матеріал, упорядкований викладачем у конспект різної форми та повноти, можна пристосувати до рівня розвитку розумової діяльності студентів, а також підвищити рівень теоретичної підготовки, розвивати механізми логічного мислення. Економія часу завдяки впровадженню конспектів-заготовок уможливило застосування на лекціях видів роботи, що потребують активної комунікації. Варто також ураховувати й ту обставину, що заповнений студентами конспект унаочнює роботу студентів на лекції та полегшує його перевірку.

Використані джерела

1. Лихатова М. И. Психолого-педагогические аспекты применения теории информации в учебном процессе с учетом педагогического взаимодействия "преподаватель – студент" / М. И. Лихатова // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2008. – № 2. – С. 276–285.
2. Пікун Л. В. Використання робочого зошита з Історії зарубіжної літератури для оптимізації та контролю самостійної роботи студентів / Л. В. Пікун // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Випуск 70. Серія : педагогічні науки : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – № 70. – С. 160–162.
3. Пікун Л. В. Організація колективної проектної діяльності студентів з курсу Історія зарубіжної літератури / Л. В. Пікун // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 85. Серія : педагогічні науки : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – № 85. – С. 187–188.

Пікун Л. В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОНСПЕКТА ЛЕКЦИЙ ДЛЯ ИНТЕНСИФИКАЦИИ И КОНТРОЛЯ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

В статье предлагается вариант конспекта лекций для студентов по курсу "История зарубежной литературы (Восток)", направленный на организацию, систематизацию, интенсификацию, контроль и осуществление самоконтроля работы студентов в процессе лекционной деятельности.

Ключевые слова: конспект, рабочая тетрадь, лекция, контроль.

Pikun L. V.

USING LECTURE-NOTES FOR INTENSIFICATION AND CONTROL OF THE STUDENTS' WORK

Presented in the article is the variant of lecture-notes in "History of foreign literature (East)" for the students to organize, systematize, intensify, check and carry out the students' self-control during the lecture.

Key words: lecture-notes, workbook, lecture, self-control.

Стаття надійшла до редакції 14.09.14